تحلیل

نگاهی به جزئیات ادغام ۵ بانک
سناریوهای نخستین گام اصلاح نظام بانکی ایران

گزارش‌ها نشـــان می‌دهد مهم‌ترین موضوع مورد بحث در آخرین جلسه شورای پول و اعتبار، بررسی چالش‌ها و تشریح راهکارهای اصلاح نظام بانکی بوده‌است. در این جلسه بحث ساماندهی بانک‌های نظامی نیز مطرح شد و تصمیماتی در این خصوص اتخاذ شد. گمانه‌زنی‌های رسانه‌ها حاکی از آن است که پیش از این سه سناریوی «ادغام دو بانک»، «ادغام تمام بانک‌ها و تشکیل یک بانک جدید» و «ادغام در یک بانک نظامی قدیمی» مطرح شده بود که نتایج نشست اخیر حاکی از آن است که احتمال انتخاب سناریوی دوم، بیشتر از دو سناریوی دیگر است.

در آخرین جلسه شورای پول و اعتبار، طرح اصلاح نظام بانکی کلید خورد و بحث ساماندهی بانک‌های نظامی به جریان افتاد. گمانه‌زنی‌های رســـانه‌ای حاکی از آن بود که پیش از این سه سناریوی «ادغام دو بانکی»، «ادغام تمام بانک‌ها و تشکیل یک بانک جدید» و «ادغام در یک بانک نظامی قدیمی» برای ساماندهی بانک‌های نظامی وجود داشت و طبق اظهارنظر اعضای شورای پول و اعتبار و نمایندگان مجلس پس از این جلســـه، احتمال ادغام بانک‌ها و ظهور یـــک بانک جدید بیشـــتر از گزینه‌ها بوده است. آن‌طور که روابط عمومی بانک مرکزی از این جلسه گزارش داده است، حاضران در این جلسه، در خصوص چالش‌های نظام بانکی و چگونگی تامین مالی به بحث و تبادل نظر پرداختند و گزارشی در این خصوص ارائه شد. این گزارش که به‌صورت ادواری و فصلی از سوی کارشناســـان حوزه‌های مختلف بانک مرکزی تهیه و برای تنظیم جهت‌گیری‌های سیاست‌گذاری‌های پولی شورا ارائه می‌شود شامل مواردی از جمله رویکردها و اقدامات نظام بانکی در حوزه تامین مالی، مشکلات و چالش‌های موجود در شبکه بانکی کشور و مشکلات ساختاری تولید و فضای کسب‌وکار است. در این جلسه به بررسی و ارزیابی دقیق سهم تامین مالی تولید در بازار پرداخته شـــد و همچنین ظرفیت بازار سرمایه برای تامین مالی شرکت‌های بزرگ مورد بررسی قرار گرفت.

سه سناریو برای بانک‌های نظامی

اما یکـــی از محورهای مورد بحث در این جلســـه در خصوص تعیین تکلیف بانک‌های نظامی بوده است. در این خصوص بر اساس گزارش‌های منتشر شده، سه سناریوی محتمل در نهادهای تخصصی و کارشناسی بحث شـــده است. سناریوی نخست این بوده است که نهادهای مالی فعال در بازار پول به شکل دو بانکی ادغام شوند، به شکلی که دو بانک منتخب محور اصلی شوند و مابقی بانک‌ها با توجه به شرایط و ویژگی‌های‌شان فرآیند ادغام با این دو بانک را طی کنند. در سناریوی دوم، که تجربه آن در خصوص بانک‌های خصوصی نیز وجود داشته است، تمام بانک‌ها ادغام شده و یک بانک جدید را پدید خواهند آورد. بنابراین در این سناریو یک ادغام کلی صورت می‌گیرد و تمامی بانک‌ها تحت عنوان یک بانک جدید به فعالیت خود ادامه خواهند داد. سناریو سوم که پیش‌تر نیز خبرهایی در خصوص آن منتشر شده بود، به این صورت است که تمامی بانک‌ها با یک بانک نظامی قدیمی ادغام می‌شوند و تمام حساب‌های بانک‌ها نیز به این بانک متصل خواهد شد. در سال‌های اخیر نیز برخی از موسسات مالی و اعتباری در بانک‌ها ادغام شـــده‌اند. به‌نظر می‌رســـد که تجربه ادغام برخـــی از بانک‌ها نظیر ادغام موسسه ثامن در بانک انصار که در فاز نخست صورت گرفت مسوولان و کارشناسان را متقاعد کرد که بهره‌گیری از سناریوی دوم، در شرایط کنونی مناســـب‌تر خواهد بود، موضوعی که در صحبت نمایندگان مجلس نیز مطرح شده بود. به‌بیان دیگر، به‌جای مرحله‌ای کردن فرآیند ادغام، تمامی بانک‌ها در یک بانک مستقل با یک هویت جدید، ظاهر شود. بنابراین به‌نظر می‌رسد محتمل‌ترین سناریو این است که بانک‌های حکمت، قوامین، کوثر، انصار و مهر اقتصاد به یک بانک جدید تبدیل شوند.

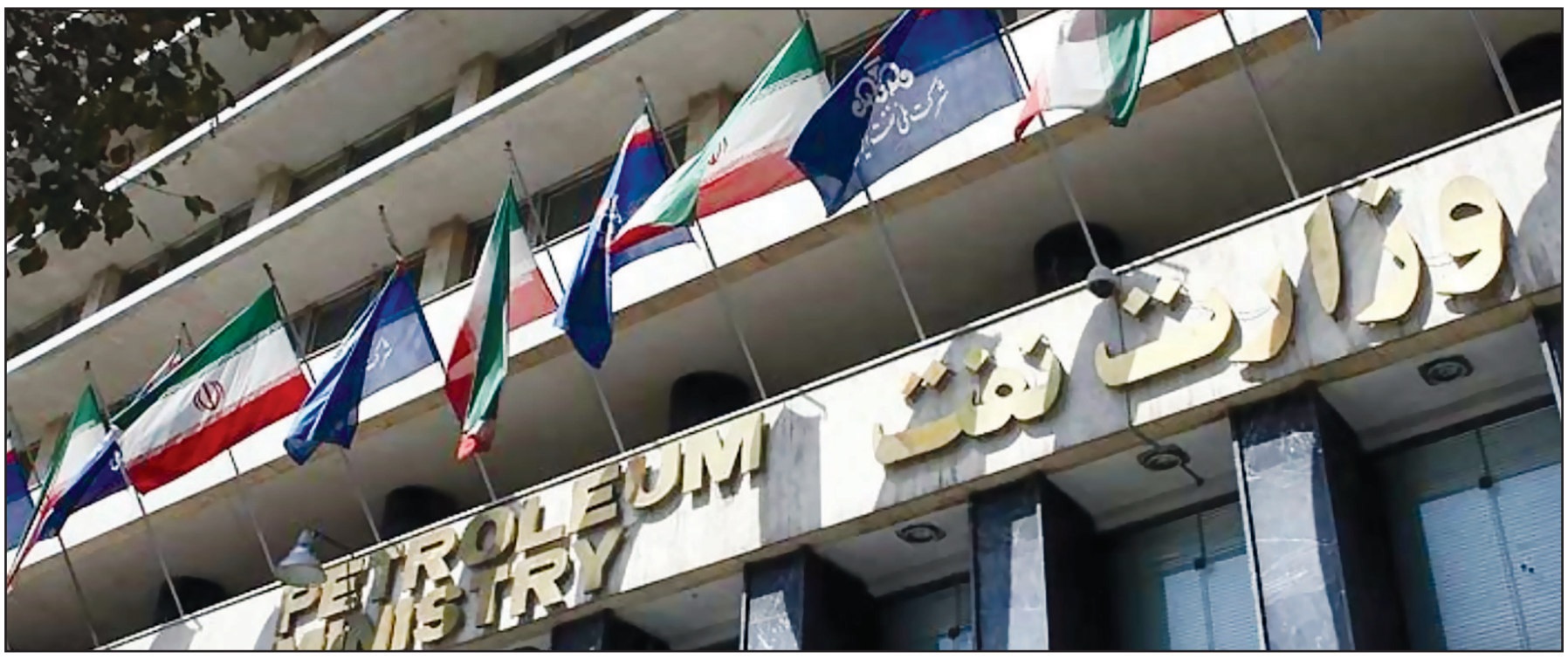
کارآمد شدن بانک‌های نظامی

محمدرضا تابش، عضو کمیسیون برنامه و بودجه نیز تاکید کرده که عمده وقت این جلســـه به ارائه گزارش بانک مرکزی در خصوص چالش‌های نظام بانکی، سپری شد. بر همین اساس چالش‌ها و علل کارشناسی از موضع بانک مرکزی بیان شد و اعضا هم پیشنهادهای مبسوطی برای رفع چالش‌هایی که نظام بانکی بـــا آن مواجه اســـت و به‌دلیل آن نمی‌تواند کارآیی لازم را در اقتصاد کشور و تامین تولید داشته باشد، بیان کردند. به گفته تابش، در این جلسه گزارش‌هایی در خصوص ادغام، چالاک کردن و کارآمد کردن بانک‌های نظامی که کلیات آن مورد موافقت رهبری هم قرار گرفته، مطرح شد و اعضای شورای پول و اعتبار با آن موافقت کردند و مراحل قانونی و اخذ موافقت‌نامه‌ها در حال انجام است که می‌تواند همزمان با ایجاد تحول در ساختار بانک‌ها منشا خیر و تحول شود.

انتشار اوراق ارزی

فرصتی که وزارت نفت سوزاند

PDF Compressor Free Version

امین قلعه‌ای

سال گذشته، وزیر نفت پیشنهاد انتشـــار اوراق ریالی بر مبنای ارز را ارائه کرده بود. پیشـــنهادی که اگر از سوی وزیر نفت با جدیت بیشتری پیگیری می‌شد و تمام توان تصمیم سازی اقتصادی در کشور را با خود همراه می‌کرد، شـــاید امروز شاهد انفجار قیمت ارز در کشـــور نبودیم و وزارت نفت هم بـــرای تامین مالی پروژه های خویش تا این ســـطح با مشکلات گسترده مواجه نبود.

«صنعت نفت با مشـــکل تامین مالی برای اداره پروژه هایش مواجه اســـت» ایـــن جمله سال‌هاســـت که در رســـانه هـــا و محافـــل نفتی تکرار می‌شـــود. تدبیر وزارت نفت برای مقابله با ایـــن بحران، طراحی IPC برای جذب همزمان سرمایه و تکنولـــوژی از خارج کشـــور بود. تمهیدی که البته پس از برجام به دو دلیل نتوانست انتظارات را برآورده کند. اول اســـتمرار مشـــکلات در سیاست خارجی و دوم مقاومت های داخلی در برابـــر تلاش‌ها به منظور عقد قرارداد با طرف‌های خارجی در فضای پسا برجام. در این میان برخی کارشناسان اقتصاد انرژی معتقدند که دولت و وزارت نفت فرصت ۶ ساله برای طراحی و اجرای شـــیوه های تامین مالی از بازار سرمایه و بدهی داخلی را بی هیچ دلیل مشـــخصی از دست داده است. آنها معتقدند در طول این شش ســـال وزارت نفت با همکاری سایر بخش های اقتصادی دولت می‌توانست ابزارهای مناسب برای تامین مالی پروژه های خود در داخل را طراحی نماید تا حالا و بعد از خروج آمریکا از برجام این چنین با مشکلات بزرگ مواجه نشود.

«صنعت نفت با مشکل تامین مالی برای اداره پروژه هایش مواجه است» این جمله سال‌هاست که در رسانه ها و محافل نفتی تکرار می‌شود. تدبیر وزارت نفت برای مقابله با این بحران، طراحی IPC برای جذب همزمان سرمایه و تکنولوژی از خارج کشور بود

اوراق ارزی دور از دسترس نبود

بر کسی پوشیده نیست که بیشتر مصارف صنعت نفت ایران، مصارف ارزی است و شاید از همین رو است که مسئولین وزارت نفت بجز یک بار در طول سال های اخیر علاقه زیادی به انتشـــار اوراق قرضه ریالی از خود نشان ندادند. با این حال اما برخی کارشناسان حوزه تامین مالی معتقدند که وزارت نفت می‌توانســـت با همکاری نهادهـــای بالادســـتی در اقتصاد ایران نسبت به انتشـــار اوراق قرضه دلاری اقدام می‌کرد. با خروج آمریکا از برجام وزارت نفت کـــه تا پیش از این اولویت خویش را توسعه میادین نفتی و گازی مشـــترک اعلام کرده بود، از این میدان ها روی برگرداند و اعلام کـــرد «نگهداشـــت تولید» و «حفـــظ بازارهای نفـــت ایران» اولویت اصلی این وزارتخانه اســـت. همچنین شرکت ملی نفت بسته‌ای برای نگهداشت و توسعه ۲۹ میدان نفتی با مشارکت شرکت های داخلی آماده کرده که البته اجرای آن در گام نخست با مشکل تامین مالی مواجه شده است. مشکل تامین مالی در راه اجرای این بسته عملیاتی اما در حالی پیش آمده اســـت که سال گذشته، وزیر نفت پیشـــنهاد انتشـــار اوراق ریالی بر مبنای ارز را ارائه کرده بود. پیشنهادی که اگر از سوی وزیر نفت با جدیت بیشتری پیگیری می‌شد و تمام توان تصمیم‌ســـازی اقتصادی در کشـــور را با خود همراه می‌کرد، شاید امروز شـــاهد انفجار قیمت ارز در کشـــور نبودیم و وزارت نفت هم برای تامین مالی پروژه‌های خویش تا این سطح با مشـــکلات گسترده مواجه نبود. علـــی رحمانی رئیس ســـابق بورس تهران در مورد تعلل در جذب نقدینگی به سمت صنعت نفت گفت: «انتشار اوراق مشارکت ارز پایه، کار وزارت نفت نیست. این قبیل امور می بایســـت با همکاری بانک مرکزی اجرایی شود. متاسفانه ما در بانکداری و در حوزه ارزی بسیار از دنیا عقب هستیم. فناوری های ارزی در بانکداری ایران بسیار قدیمی است. واقعیت این است که با فیزیک ســـکه، طلا و اسکناس نمی توان بـــازار را کنترل کـــرد. در دنیا انواع محصولات و مشـــتقات ارزی تعریف شده است». این کارشناس حوزه بازار سرمایه در ادامه افزود: «نفتی‌ها به صورت سنتی به فاینانس تمایل دارند. بـــه این ترتیب در نفت علی رغم، ســـرمایه گذاری سنگین در بخش مهندســـی در بخش مالی ســـرمایه گذاری هـــای لازم انجام نشـــد. به این ترتیب که تامین مالی بیشتر توسط شرکت های خارجی نظیر ABC بحرین با کارمزدهای بالا انجام می شد و این خود به دلیل مشکلات مربوط به مقررات دست و پاگیر و بی میلی بانک مرکزی اتفاق می‌افتد. به همیـــن دلیل هیچ وقت تمایل به ایجاد یک ســـاختار مالی کارآمد در داخل بوجود نیامد». نکته مهم در تحلیل شرایط موجود توجه به انفعال وزارت نفـــت در طراحی روش هـــای تامین مالـــی از طریق بازارهای ســـرمایه و بدهی داخلی است. یک کارشـــناس اقتصادی در این مورد گفـــت: «این یک واقعیت است که شرایط تامین مالی از بازار های داخلی در کشـــور مـــا چندان فراهم نیســـت. اما باید بپذیریم که صنعت نفت به عنـــوان یک صنعت ســـرمایه بر می‌توانست، جلو بیافتد و همـــکاری همـــه نهاد هـــا به این منظـــور را طلب کند. متاســـفانه ما بعد از برجام به روش های ســـنتی خود بازگشـــتیم و فکر می کردیم می توانیم ســـرمایه های بزرگ را به کشور خود جذب کنیم. من معتقدم که انتشـــار اوراق ریالی بر مبنای ارز می‌توانست بســـیاری از مشکلات صنعت نفت را حل نماید. با انتشـــار این اوراق بسیاری از مردم که با هدف حفظ ســـرمایه های خود، به دنبال تبدیل آن به اسکناس دلار هستند، این اوراق را خریـــداری می کردند. امروز اکثر کســـانی در کشور ما ارز خریده‌اند، برای خرید کالا و یا حتی سرمایه گذاری در خارج از کشور ارز نخریده‌اند.

بلکـــه ایـــن کار را بـــرای حفظ ســـرمایه های خود انجام داده اند.» حســـین خزلی خرازی کارشناس بازار ســـرمایه هم در مـــورد تامین مالـــی ۶ میلیـــارد دلاری برای ۲۹ میدان نفتـــی می گویـــد: «همین حالا دولت و وزارت نفت می تواند با ایجاد صندوق ارزی و فروش یونیت های ارزی، دلارهایی را که مردم به خانه های خود برده اند را جذب این صنعت کند. جذب شش میلیارد دلار از همین بازار به نظر من کار سختی نیست. چون مردم امروز دلارهایشان را بدون سود مشخصی در خانه هانگه داشته اند. حالا اگر شرکت نفت و یا دولت صندوق ارزی ایجاد کند، می تواند این دلارها را باســـود مشخص جذب صنعت نفت نماید. حتی دولت می تواند یک بازار ثانویه ارزی ایجاد نماید که مردم بتوانند در این بازار به خرید فروش اوراق خود بپردازند.»

ریسک ناپذیری مشکل بزرگ مدیران نفتی

بی میلی مدیران نفتی نسبت به طراحی مدل های مناســـب تامین مالی از بازارهای داخـــل اما از کجا سرچشمه می گیرد؟ حقانی نسب کارشناس بازار سرمایه در این مورد به نفت خبـــر گفـــت: «علت عدم استفاده وزارت نفت از انتشار اوراق، تمایل به استفاده از روش های ساده تر است. وزارت نفت و اصولاً دولت برای تامین مالی معمولا به ســـراغ روش هایی می روند کـــه در زمان بازپرداخت، فشار زیادی متوجه آنها نباشد. مثل استفاده از منابع صندوق توسعه ملی. در حقیقت این به دلیل نوعی راحت طلبی است. به اعتقاد من وزارت نفت به دلیل پشـــتوانه تولید کالا و مزیت های نســـبی که دارد به خوبی می توانســـت از بازار بدهی برای تامین مالی اســـتفاده کند. این خود می توانست به کنترل نقدینگی هم کمک کند. متاسفانه امروز برای کنترل نقدینگی از روش ســـپرده گذاری در بانک ها و ارائه ســـود اســـتفاده می کنند. که یک روش اشتباه اســـت. چون خود به خلـــق نقدینگی منجر می‌شـــود. به عنـــوان مثـــال وزارت نفت می توانست شـــرکت نفت و گاز پارس جنوبی را در حـــدود ۱۵۰ تا ۲۰۰ میلیارد دلار قیمـــت گذاری و وارد بورس کند. سپس ۲۰ درصد از این ســـهام را به انضمام اوراق تبعی به مردم واگذار نماید. در حقیقت وزارت نفت یـــک ثروتی دارد که می تواند، پشتوانه ای برای توســـعه فعالیت هایش باشد. از این ثروت به هیچ عنوان استفاده نشده است.» واقعیت این است که صنعت نفت ایران عادت به کار کردن با پول بهره ای ندارد. وقتـــی برای اجرای یک پروژه در صنعت نفـــت از پول بهره ای استفاده می‌شود، باید همه عملیات کـــه در ذیل پـــروژه انجام می‌شـــود، توجیه اقتصادی داشته باشد. بسیاری از پروژه‌هایی که در صنعت نفت انجام می‌شود اما، فاقد توجیه اقتصادی اســـت. به همین دلیل مدیران نفتی علاقه دارد که از پول داخل جیب این صنعت بیشتر اســـتفاده کنند. این بدلیل فقدان مدیریت پروژه در صنعت نفت است. حقانی نسب در مورد نقشی وزارت نفت می توانست به منظور طراحی روش های جدید تامیـــن مالی در کشور ایفا کند، گفت: «وزارت نفت با همکاری وزارتخانه های اقتصادی کشور و با طراحی مدل های مناسب، می توانســـت هم نقدینگی موجود در جامعه را جمـــع آوری کند و هم پروژه هـــا و فعالیت هـــای خود را تامین مالی کنـــد. البته وزارت نفت به منابع ارزی احتیاج دارد. اما نباید به صورت بخشی به موضوع نگاه کرد. متاسفانه در مورد فروش اوراق بهادار ارزی اصلا در وزارت نفت و اصولا در کشور ما هیچ کاری انجام نمی شود. وزارت نفت برای تامین منابع مالی صرفا خود را به قراردادهای خارجی محدود کرده که به نظر من با توجه به حساسیت ها و مشکلات موجود کار درستی نبود».

ممکن است دلیل امتناع وزارت نفت از انتشار اوراق قرضه ارزی نامشخص بودن شرایط سیاست خارجی و امکان بلوکه شدن درآمدهای نفتی در خارج از کشور باشد. مردم هم، چنین مسئله‌ای را پیش بینی می کنند و ممکن است به همین دلیل از این گونه طرح ها استقبال نکنند

کامـــران نـــدری کارشـــناس اقتصادی اما معتقد اســـت که عدم تمایل مسئولین نفتی به انتشار اوراق قرضه برای تامین مالی ناشی از بی اعتمادی عمومی به شرایط اقتصادی و تجربیات شکســـت خـــرده قبلی است. او در این مورد گفت: «ممکن اســـت دلیل امتنـــاع وزارت نفت از انتشار اوراق قرضه ارزی نامشخص بودن شـــرایط سیاســـت خارجی و امـــکان بلوکه شـــدن درآمدهای نفتی در خارج از کشور باشد. مردم هم، چنین مسئله‌ای را پیش بینی می‌کنند و ممکن اســـت به همین دلیل از این گونه طرح ها اســـتقبال نکنند. با این وجود امـــا به نظر من، وزارت نفت بایـــد پیش از این تلاش هایـــی در این حوزه از خود نشـــان می داد. در شـــرایط فعلـــی با توجه به نزدیک شـــدن تحریم ها احتمال موفقیـــت چنین طـــرح هایی بعید به نظر می‌رسد. اما وزارت نفت پس برجام می‌توانســـت این کار را انجام دهد».

